

Haavoittuvassa asemassa olevien resilienssin tukeminen

Pirjo Jukarainen, Polamk

Jaana Keränen, VTT

This project has received funding from the European Union's Horizon2020 research and innovation programme under grant agreement No. 833496

BuildERS - Building European Communities' Resilience and Social Capital 2019-2022

Yhteiskunnan
resilienssin
kehittäminen
parantamalla
haavoittuvimmassa
asemassa olevien
resilienssiä
häiriötilanteissa.

Mahdollisuudet
toimia ja osallistua
häiriötilanteiden
hallintaan.

Eurooppalaisten
partnereiden lisäksi
mukana oli
partnereita
Yhdysvalloista ja
Indonesiasta

Haasteet

- Yksilöllinen ja kollektiivinen käyttäytyminen häiriötilanteissa on vain yksi sosiaalisen resilienssin näkökulma.
- Sosiaalista resilienssiä pitää ymmärtää paremmin, jotta ymmärretään sen yhteyksiä sosiaaliseen pääomaan (sekä yhteyksiä haavoittuvuuteen ja riskitietoisuuteen).
- Etenkin kaikkein haavoittuvimpien yksilöiden resilienssiä ei ole tähän mennessä juurikaan tutkittu.
- Uusien (viestintä)teknologioiden positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia on syytä tutkia: ne voivat tehostaa sosiaalista pääomaa ja resilienssiä, mutta niitä voidaan käyttää myös vihamielisiin tarkoituksiin.

Tavoitteet

- T1: Ymmärtää miten kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat kokevat riskit, varautuvat niihin ja käyttäytyvät häiriötilanteissa
- T2: Luoda tietoa sosiaalisen pääoman vahvistamiseksi ja aktivoimiseksi – Ensivaste, päättäjät, media ja kansalaiset
- T3: Analysoida miten uutta teknologiaa ja mediaa tulisi kehittää ja mikä niiden rooli tulisi olla resilienssin parantamisessa
- T4: Antaa suosituksia sosiaalisen median ja joukkoistamisen avulla tuotetun tiedon käytöstä häiriötilanteissa ja niistä toipumisessa
- T5: Ottaa sidosryhmät mukaan strategioiden ja teknologian yhteiskehittämiseen ja arviointiin, jotta ruohonjuuritason tarpeet huomioidaan
- T6: Tuoda heikoimmassa asemassa olevien ihmisten ongelmat päättäjien asialistalle

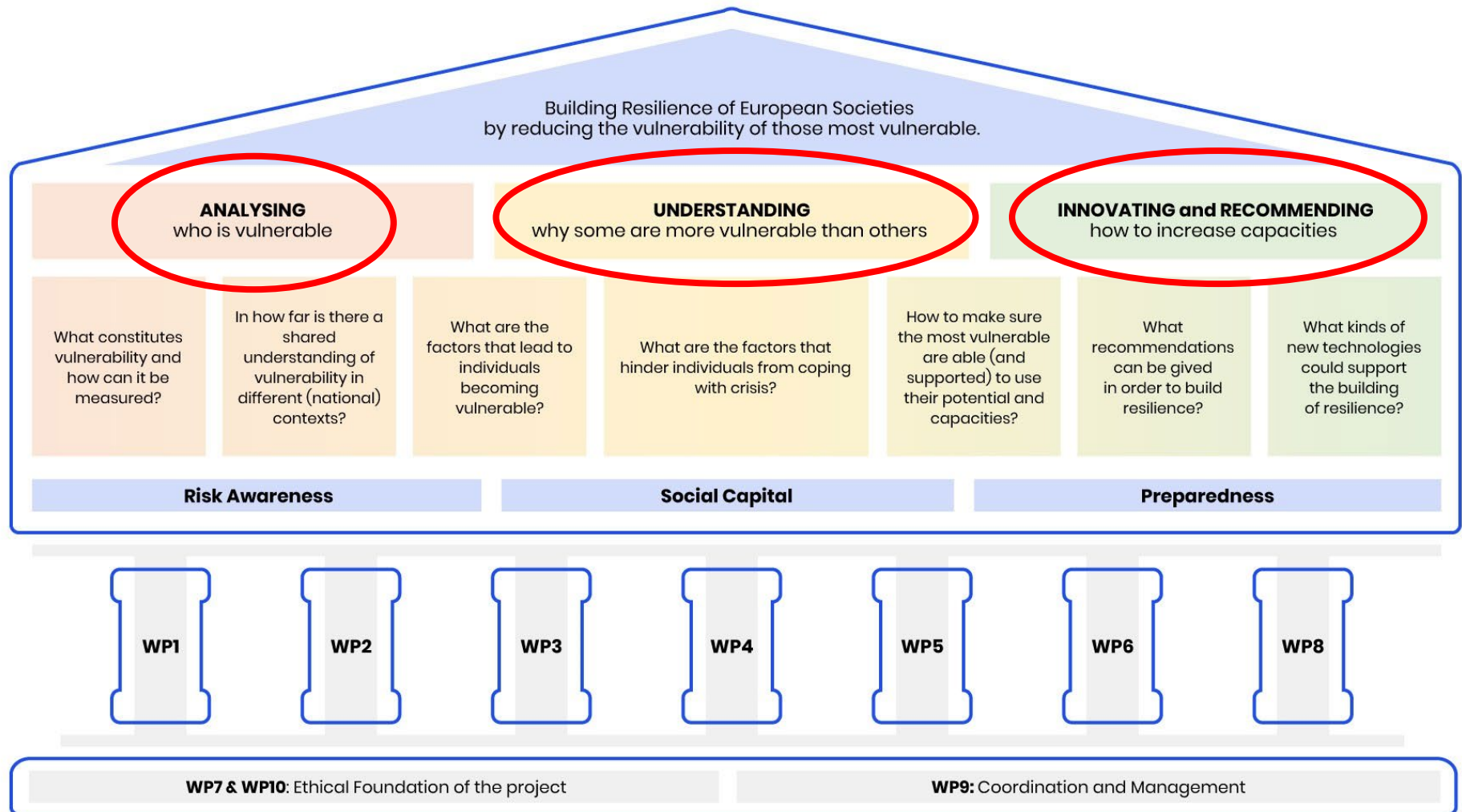

Määritelmiä

- Resilienssi
 - Ennakoivaa sekä reaktiivista sopeutumista ja muutosta jokapäiväisessä elämässä, mutta etenkin riskitilanteissa, kriiseissä ja häiriötilanteissa.
- Riskitietoisuus
 - Kollektiivinen (ryhmät ja yhteisöt) tietoisuus riskien sekä mahdollisten riskien ehkäisy- ja lieventämistoimenpiteistä, joita edistetään viestinnällä.
- Sosiaalinen pääoma
 - Verkostot, normit, arvot ja luottamus, joita yksilöllä/ryhmillä/yhteiskunnalla on saatavilla ja jotka voivat tarjota resursseja hyödyn ja tuen saamiseksi sekä yhteistyön helpottamiseksi kriisi- ja häiriötilanteissa.
- Haavoittuvuus
 - Dynaaminen (yksilöiden/ryhmien/yhteiskunnan) ominaisuus olla alttiina vahingolle tai menetykselle, mikä ilmenee tilannekohtaisena kyvyttömyytenä tai heikkoutena saada käyttöönsä riittäviä resursseja ja/tai keinoja ennakoida, selviytyä, toipua ja oppia häiriötilanteista (luonnononnettomuudet sekä ihmisen aiheuttamat häiriötilanteet).

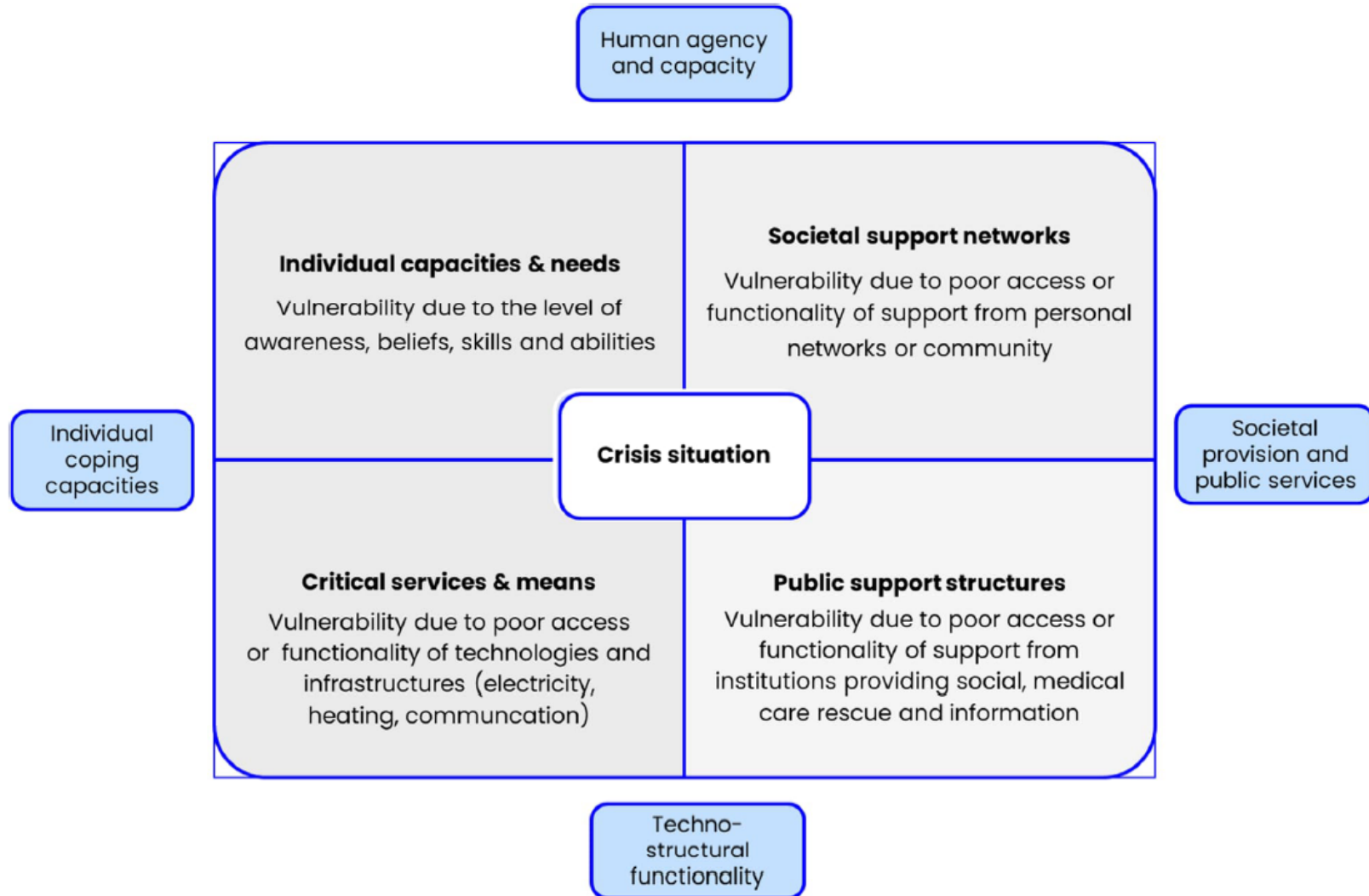

Mitä hankkeessa tehtiin?

Lähde: BuildERS website. <https://buildersproject.eu/about-us>

Haavoittuvuuden arvioinnin nelikenttä

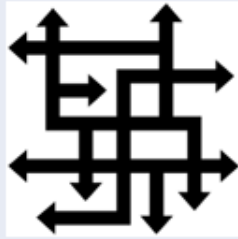

Lähde: Orru et al. 2021. Approaches to 'vulnerability' in eight European disaster management systems. Disasters.

Haavoittuvuuden arviointi on tilannekohtaista

- Haavoittuvuus vaihtelee tilanteen mukaan ja on luonteeltaan dynaamista
- Kuka tahansa voi olla haavoittuva tietyssä tilanteessa tietyllä hetkellä
- On kuitenkin ihmisiä, joiden riski haavoittuvuudelle tietyssä tilanteessa on suurempi tai erittäin suuri verrattuna muihin
 - Tarpeellisten resurssien saatavuus
 - Avun saatavuus
 - Kyky vastaanottaa ja ymmärtää annettuja toimintaohjeita
 - Kyky toimia annettujen ohjeiden mukaan
 - Luottamus toimintaa ohjaaviin tahoihin kuten viranomaisiin
- Ns. kasautuva haavoittuvuus, on useita eri syitä, minkä takia yksilö on erityisen haavoittuva häiriötilanteessa
- Yksilölliset, sosiaalis-rakenteelliset ja tilannekohtaiset tekijät, niiden vuorovaikutus ja ajalliset muutokset

Viestinnän ongelmat

	Individual	Social-structural	Situational
Accessing (capacity to send and receive messages)			
Understanding (capacity to adequately interpret messages)			
Reacting (capacity to take protective action)			

Lähde: Hansson et al. 2020. Communication-related vulnerability to disasters: A heuristic framework. IJDRR.

Kriisiviestintä

- On monia eri syitä, miksi kriisiviestintä ei toimi
 - Vastaanottajaan liittyvät syyt
 - Tiedon tuottajaan liittyvät syyt
 - Haitallinen tieto (mis/dis/malinformation) vääristelee tilannetta ja johtaa harhaan
- Erilaiset tiedonvälittäjät eli "linkit/tiedon selittäjät" tiedon tuottajan ja vastaanottajan välillä
 - Luottamus
 - Käytetty kieli ja tiedon ymmärrettävyys
 - Saavutettavuus
 - Tiedonvälittäjien mahdollisuudet saada oikeaa ja ajantasaista tietoa
 - 3. sektorin rooli on erittäin tärkeä tiedon jakamisen näkökulmasta (esim. vastaanottokeskusten henkilökunta, omaishoitajien tuki)

Haavoittuvuuden piirteitä – case tulvat ja pandemia

- Kriisinhallintatoimet etenkin kriisin alkuvaiheessa eivät ota riittävästi huomioon sosiaalista moninaisuutta
- Valmiussuunnitelmat jne. tehty kansalaisille, joilla kyky ymmärtää kieltä, ovat lukutaitoisia, kykenevät liikkumaan ja auttamaan itseään
- Vahvat sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen pääoma auttoivat selviytymistä kriiseissä ja niistä aiheutuvissa haitallisissa seurauksissa
- Kriisinhallintatoimet voivat lisätä haavoittuvuutta tai aiheuttaa uusia haavoittuvuuksia
- Ammattilaiset voivat itse tulla haavoittuviksi kriisin aikana
- Joidenkin yksilöiden henkilökohtaiset ominaisuudet voivat kehittyä ja vahvistua kriisin aikana
- Sosiodemografiset tekijät ovat vain heikosti verrannollisia sosiaaliseen haavoittuvuuteen
- Tutkittujen kriisitilanteiden haitallisimpia vaikutuksia olivat mielenterveydelliset ongelmat ja ne olivat myös pitkäkestoisimpia

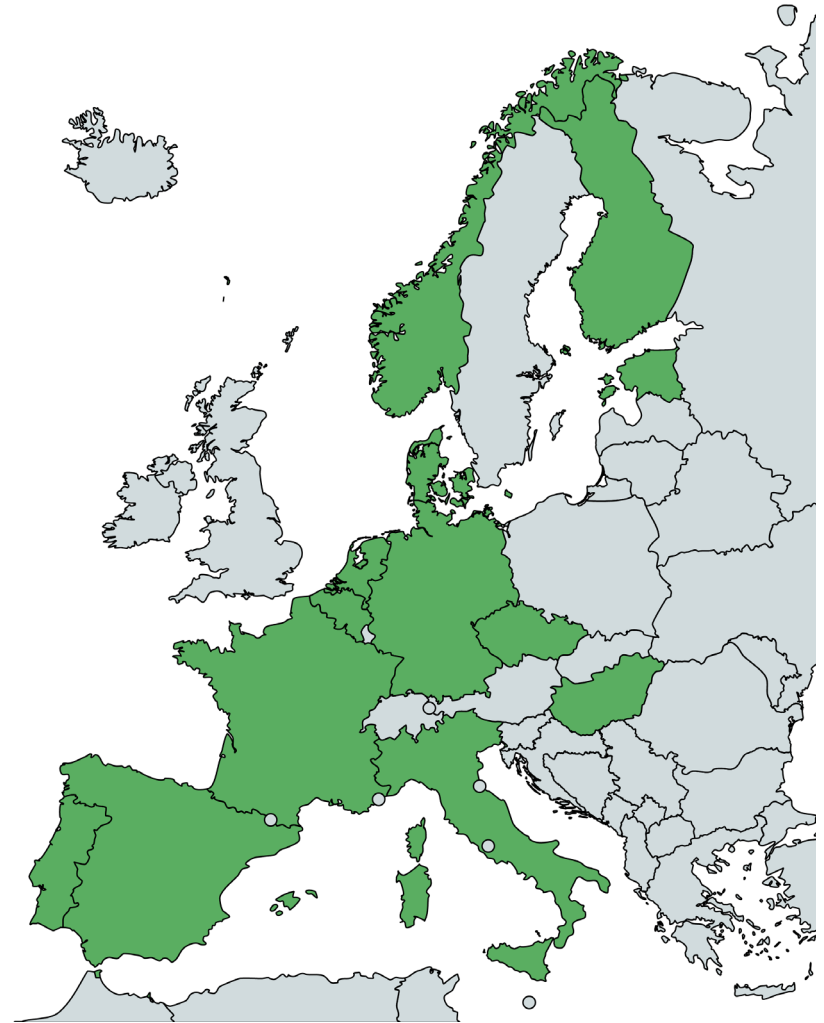
Parannusehdotuksia – case tulvat ja pandemia

- Vastuunjako on viestittävä selkeästi, vastuiden on oltava realistisia
- Kriisinhallinnan parantaminen vaatii sekä lyhyen että pitkän aikavälin muutoksia. Kriisinhallinnan ja sosiaalipalvelujen yhteistyötä tulisi lisätä. Yhteiskuntapolitiikassa on keskityttävä eriarvoisuuden, syrjinnän ja leimautumisen vähentämiseen
- Kriisinhallintatoimien mahdollisuus haavoittuvuutta lisäävänä tekijänä tunnistettava. Toteutettujen toimenpiteiden analysointi ja riskien tunnistaminen
- Psykososiaalisen hyvinvoinnin yhteys resilienssiin ja haavoittuvuuteen tunnistettava, sisällyttäminen yleiseen kriisinhallintaan
- Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen pääoma ovat voimakkaita resursseja, kuitenkin tilannekohtaisia, eivätkä välttämättä saatavilla kriisin aikana
- Valmiussuunnittelussa tulee ottaa huomioon henkilöstön mahdollinen haavoittuvuus (esim. työn ja henkilökohtaisen elämän tasapaino)

Kysely - Sosiaalista apua tarjoavien organisaatioiden asiakkaat ja henkilöstö

- Kyselyyn saatiin vastauksia 13 Euroopan maasta: Alankomaat, Belgia, Espanja, Italia, Norja, Portugali, Ranska, Saksa, Suomi, Tanska, Tsekki, Unkari ja Viro
- Sosiaalista apua tarjoavien organisaatioiden asiakkaita haastateltiin, vastauksia saatiin yhteensä 313 kpl
- Sosiaalista apua tarjoavien organisaatioiden henkilöstöä haastateltiin, 32 haastattelua ja 5 työpajaa

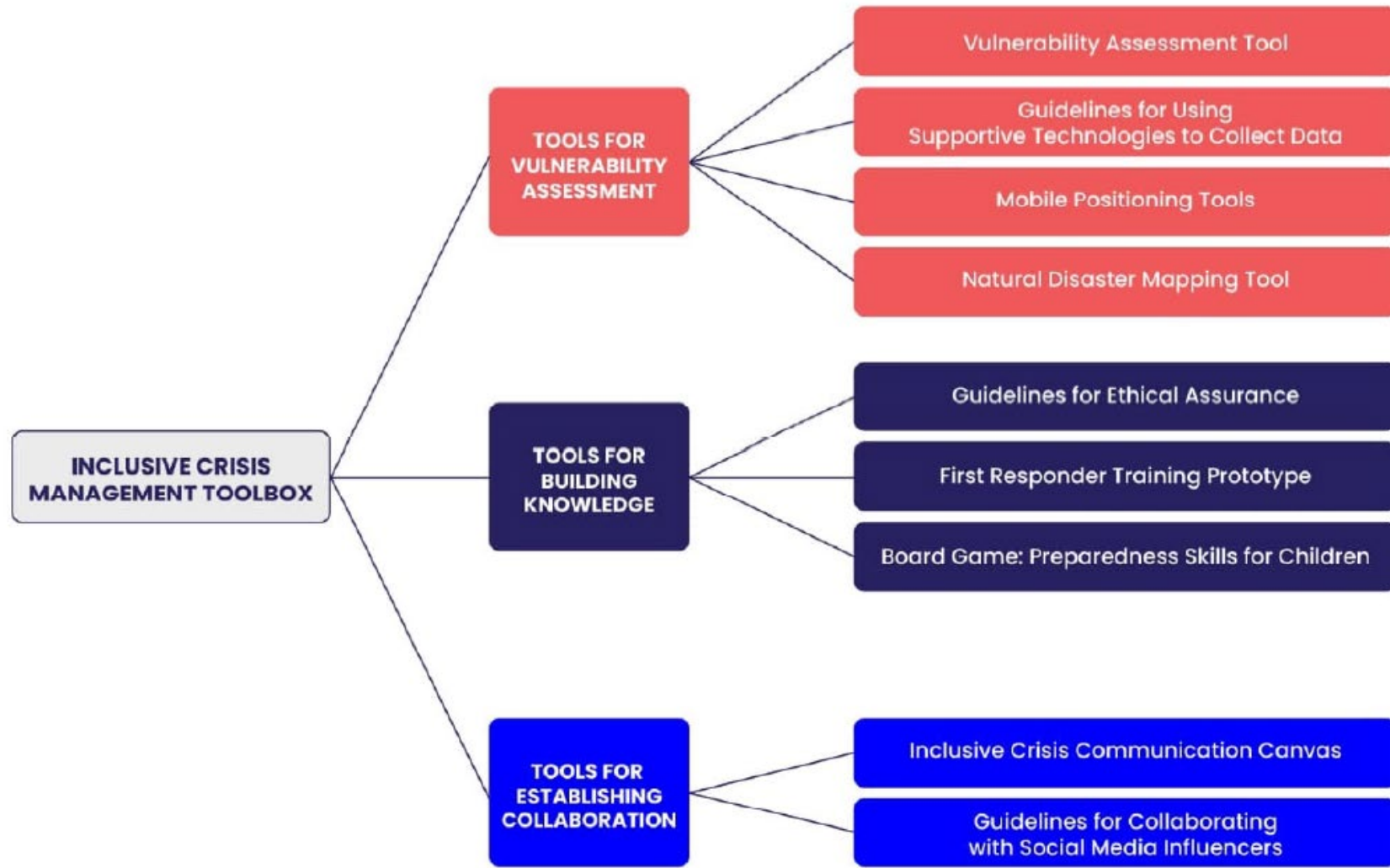

Kysely - Sosiaalista apua tarjoavien organisaatioiden asiakkaat ja henkilöstö

- Kyselyn tuloksia
 - Asunnon ja ruoka-avun kysyntä kasvoi räjähdysmäisesti
 - Henkilöstöä kuormitti tartuntauhka ja uusien tehtävien ylikuormitus (esim. palveluiden digitalisointi, virallisten ohjeiden tulkinta)
 - Ei riittävästi tukea terveydenhuollon viranomaisilta
 - Asiakkaiden tilanteiden heikentyminen (yksinäisyys, epävarmuus, terveyspalveluiden rajallinen saatavuus, päiväkeskusten sulkeminen, pandemiatilanteen ymmärtäminen)
- Toimenpide-ehdotuksia
 - Avun tarve kasvaa, rahoitusta lisää, lisää majoitustiloja ja muuta materiaalista tukea, lisää psykologista tukea
 - Henkilöstö mukaan valmiussuunnitteluun
 - 'Välittäjärooli' tunnistettava (virallisesti) ja hyödynnettävä viestinnässä
 - Mielenterveysvaikutusten hoito katastrofin jälkeen (strategiat ja toimintasuunnitelmat)
 - Yhteisöön kiinnittymisen tukeminen resilienssin lisäämiseksi

BuildERS työkalupakki - Työkaluja haavoittuvuuden arviointiin, tiedon

Lähde: Jukarainen et al. 2022. Stakeholder validation of research findings and co-creation of innovations. BuildERS report D6.6.

Lautapeli - Varautumistaitojen opettaminen lapsille

Tulipalo, tulva,
pandemia ja
maanjäristys

Omat peliversiot 5-
7 ja 8-10 vuotiaille

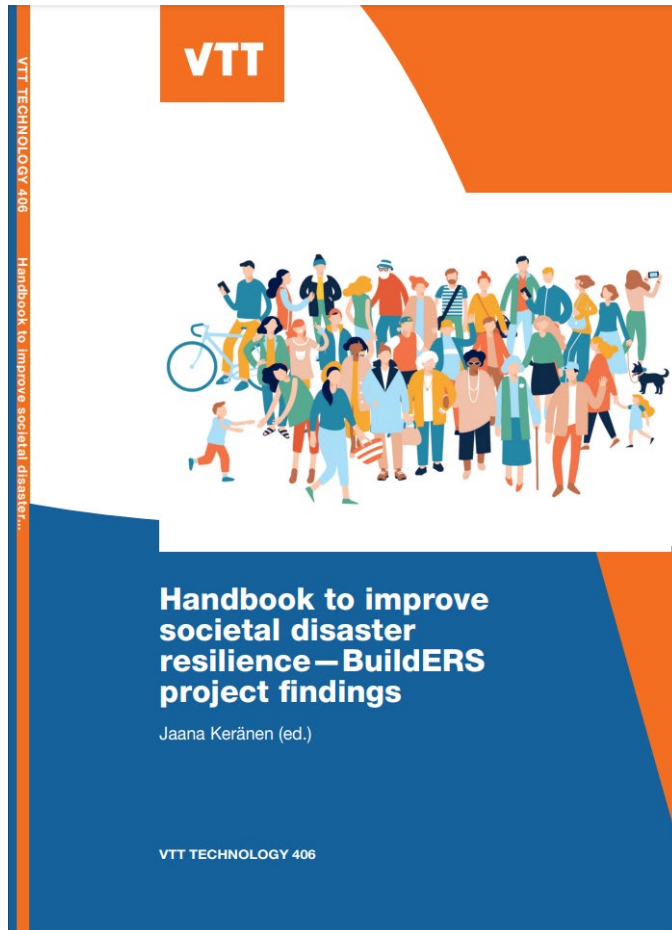
Koulut, päiväkodit
ja
vastaanottokeskukset

Pelilaudan
värittäminen tekee
pelistä oman

Lähde: BuildERS website. <https://buildersproject.eu/board-game>

BuildERS handbook

- Resilienssi ja haavoittuvuus
- Hankkeen tulosten opit haavoittuvien ihmisten näkökulmasta
- Työkaluja ja ohjeistusta resilienssin vahvistamiseksi
- Teknologian mahdollisuudet resilienssin edistämiseksi
- Julkaisu saatavilla VTT:n sivuilta
<https://publications.vtt.fi/pdf/technology/2022/T406.pdf>

Kiitokset!

Lisätietoa www.buildersproject.eu

